

CZU 343.3/7

INTERFERENȚE TEORETICO-PRACTICE PRIVIND CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR

Vadim PRISACARI,

Procuratura Anticorupție, drd. Școala Doctorală în Drept,
Științe Politice și Administrative a Consorțiului instituțiilor de învățământ ASEM și USPEE

REZUMAT

Procesul calificării unei infracțiuni are drept scop oferirea răspunsului dacă s-a săvârșit sau nu infracțiunea. Respectiv devine evidentă importanța aplicării acestei activități în cadrul procesului penal. Reieșind din faptul cât de corect va fi calificată fapta prejudiciabilă de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată, va depinde și modul cum va decurge instrumentarea cauzei penale și echitatea pedepsei aplicate. Admiterea unei calificări incorecte are drept efect încălcarea drastică a principiilor consfințite în legea supremă, convențiile internaționale, din care cauză înțelegerea esenței calificării infracțiunii este primordială întru evitarea apariției unor erori în aplicarea normelor juridice.

Cuvinte-cheie. Calificare, infracțiune, proces penal, elementele constitutive ale infracțiunii, pedeapsă penală.

THEORETICAL-PRACTICAL INTERFERENCE REGARDING THE QUALIFICATION OF CRIMES

SUMMARY

The process of criminalization is intended to provide the answer if the offense has been committed or not. Respectively, the importance of applying this activity in the criminal process becomes evident. Taking into account the fact that the offense, which is prejudicial to the criminal investigating body, will depend on the court, it will also depend on how the investigation of the criminal case and the equity of the punishment applied.

The admission of an incorrect qualification results in a drastic violation of the principles enshrined in the supreme law, the international conventions, for which reason the understanding of the essence of criminalization is paramount in order to avoid the occurrence of errors in the application of the legal norms.

Keywords. Qualification, offense, criminal proceeding, constitutive elements of the offense, criminal punishment.

Introducere. Procesul calificării infracțiunii reprezintă o activitate îndelungată, determinată de legislația procesual penală. Conform alin. (2) art. 113 CP, calificarea oficială a infracțiunii se realizează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători.

Scopul articolului, constituie realizarea unui studiu teoretico-practic al procesului de calificare a anumitor categorii de infracțiuni.

Metode aplicate și materiale utilizate. Metodele aplicate în acest studiu sunt: analiza, sinteza, comparația, investigația științifică. Materialele folosite au fost preluate din: legislația în vigoare a Republicii Moldova, practica judiciară națională și a României, literatura de specialitate atât națională, cât și de peste hotarele țării.

Rezumatul obținute și

discuții. Inițial trebuie clarificat dacă fapta examinată se referă cu certitudine la grupa delictelor (încălcarea unor dispoziții legale) sau ea constituie, pur și simplu, o faptă imorală. Dacă totuși fapta comisă reprezintă o încălcare a unor dispoziții legale, urmează să fie stabilit gradul ei prejudiciabil pentru a determina dacă ea constituie o infracțiune sau un delict. [1 p.16]

Cercetare. Pornind de la etimologia cuvântului - a califica (din lat. qualis-calitate), înseamnă a da o notă unui anumit fenomen, proces care implică de a cunoaște calitățile sale principale. De asemenea, aceasta presupune procesul de atribuire a unui fenomen, eveniment, fapte după semnele sau particularitățile sale calitative unei categorii, specii sau gen. [2 p.25]

În domeniul dreptului a califica faptă înseamnă a-i da o apreciere juridică, a alege norma juridică co-

respunzătoare care conține elementele acesteia. [3 p.62]

Autorul rus V. T. Baticico, apreciază prin *calificarea infracțiunilor* - procesul de identificare și determinare exactă a corespunderii elementelor calificative ale infracțiunii ce se întrunesc în fapta social periculoasă comisă de către o persoană concretă, fapta respectivă fiind prevăzută în norma părții speciale a legii penale. [4 p.21]

Un alt autor rus L. D. Gauhman, determină, prin calificarea infracțiunii, stabilirea și fixarea juridică a corespunderii concrete între semnele faptice ale faptei săvârșite și semnele componentei de infracțiune prevăzute de legea penală, precum și de alte legi și/sau alte acte normative, trimiterile la care se regăsesc în dispozițiile de blanchetă ale normelor din articolele Părții Speciale a Codului penal. [5 p.21]

Art. 113 alin.(1) din Codul Penal al R.Moldova identifică, prin calificare a infracțiunii, determinarea și constatarea juridică a co-respunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală.

A efectua calificarea unei infracțiuni, înseamnă a da acesteia o apreciere legală, a determina articolul concret din Codul penal, respectiv, de a stabili coraportul dintre un act concret al comportamentului persoanei și prevederea legală oferită pentru realizarea acestui comportament.

Calificarea exactă a infracțiunilor constituie una dintre cerințele importante ale legalității și dreptății, deoarece ea apare drept o garanție concretă a respectării drepturilor și intereselor cetățenilor.[6 p.45]

Întregul proces de calificare, la general, se finalizează cu o concluzie asupra faptului care anume infracțiune a fost comisă de persoană, în cazul respectiv, și norma legală al cărei articol din Codul Penal o cuprinde. Totuși ținem să menționăm că calificarea se poate finaliza și cu constatarea faptului că fapta comisă nu conține elementele constitutive al unei infracțiuni, spre exemplu, s-a constatat că fapta a fost comisă în stare de legitimă apărare, care conform prevederilor art. 36 alin.(1) Cod Penal, nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în stare de legitimă apărare.[7]

Simpla constatare a prevederii faptei prejudiciabile în legea penală nu este suficientă pentru calificarea acesteia drept infracțiune. O asemenea calificare poate fi dată numai în măsura în care fapta a fost săvârșită cu vinovăție. Atât acțiunea, cât și inacțiunea prejudiciabilă trebuie să reprezinte o manifestare psihică conștientă și volitivă a persoanei (art.17-19 CP). Persoana poate fi supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție (art.6 și 51 CP). [8 p.24]

De ex., în fapt, s-a reținut că la 2 august 2009, pe fondul unui conflict cu victima V.A.N., inculpatul a lovit-o în mod repetat cu furca în față, fapt ce a condus la decesul acesteia la data de 14 august 2009, în pofida tratamentului medical corespunzător ce i-a fost aplicat. Acțiunile inculpatului, prin care victimei i-au fost cauzate leziuni grave la nivelul ochilor și care au determinat decesul acesteia, reprezintă infracțiunea de omor calificat, săvârșită într-un loc public. Aceasta pentru că inculpatul, dacă nu a urmarit, atunci măcar a acceptat posibilitatea producerii morții victimei, avându-se în vedere că a lovit-o cu putere, cu un corp contondent apt să producă moartea, într-o zonă vitală.

Circumstanța atenuantă a provocării este prezentă, dat fiind că infracțiunea a fost săvârșită sub stăpânirea unei puternice tulburări determinate de provocarea din partea victimei. Inculpatul a lovit victima în condițiile în care a fost alarmat de strigătele fiicei sale, care era lovită în plină stradă, în apropierea casei, cu o scândură de către victima aflată în stare de ebrietate. Cu aceeași scândură V.A.N. l-a lovit și pe inculpat, motiv pentru care acesta a intrat în casă, a luat o furcă, cu care i-a aplicat apoi mai multe lovituri în zona feței.[9 p.12]

Conform legii penale române, excesul în cazul legitimei apărări înlătură caracterul penal al faptei pe motivul producerii unei puternice tulburări sau temeri care a dus la depășirea unei apărări proporționale cu gravitatea pericolului și cu împrejurările în care s-a produs atacul. Totodată, în conformitate cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova, depășirea limitelor legitimei apărări înlătură caracterul penal al faptei doar în cazul în care persoana a perceput în mod întemeiat că ripostează proporțional atacului, neavând posibilitatea adecvată de a prevedea în mod rezonabil că, de fapt, limitele legitimei apărări sunt depășite.

Scuza provocării în legea penală română este incidentă și micșorează răspunderea penală atunci când fapta prevăzută de legea penală a fost săvârșită sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții determinate de o provocare din partea persoanei vătămate. Deci, pentru ca ambele instituții să fie incidente într-o cauză concretă, legiuitorul român a prevăzut o condiție ce se raportează la procesele psihice interne ale persoanei care săvârșește fapta prevăzută de legea penală.

Circumstanța atenuantă legală a provocării nu poate fi reținută, dacă făptuitorul nu a avut certitudinea că violența a fost exercitată de persoana vătămată. Spre deosebire de legea penală română, Codul penal al Republicii Moldova nu înaintează condiția unei puternice tulburări sau emoții provocate de către partea vătămată pentru a fi aplicată circumstanța atenuantă prevăzută la lit.g) alin.(1) art.76 CP RM.[9 p.13]

În sensul alin.(3) art.192¹ CP RM, prin *violența periculoasă pentru viața sau sănătatea victimei*, trebuie de înțeles violența soldată cu vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății, oricare, deși nu a cauzat asemenea urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viața sau sănătatea victimei. [10 p.67]

În conformitate cu pct.6 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr.23 din 28.06.2004, [11] prin „*violență periculoasă pentru viață și sănătate*„, urmează să se înțeleagă vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, urmată de o dereglare de scurtă durată a sănătății sau vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, care a fost urmată de dereglarea de lungă durată a sănătății, precum și alte acțiuni care, deși nu au pricinuit vătămarile menționate,

au creat la momentul aplicării lor un pericol real pentru viața și sănătatea victimei”. [12 p.103]

Practicianul și doctrinarul autohton S.Crijanovski opinează: „Cu ocazia cercetării circumstanței agravante de la lit.c) alin. (2) art.189 CP RM, am susținut și demonstrat că înțelesul adevărat al noțiunii „*violență nepericuloasă pentru viață sau sănătate*”, nu poate implica vătămarea intenționată ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății; or, în această conjunctură, se creează un pericol pentru sănătatea victimei. Astfel privite lucrurile, vătămarea intenționată ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății corespunde violenței periculoase pentru viață sau sănătate, deci ele se atribuie acțiunii adiacente de la lit.c) alin.(3) art.189 CP RM”. [13 p. 202-203]

Textul art. 9 din Codul de Procedură Penală al R.Moldova,(în continuare CPP), prevede că urmărirea penală și judecarea cauzei se efectuează numai dacă este dovedită prezența faptelor referitoare la existența elementelor infracțiunii.

Potrivit art. 274 CPP, urmărirea penală se pornește doar dacă în cuprinsul actului comis există elementele infracțiunii și nu există vreuna dintre circumstanțele care exclud urmărirea penală.

Este dificil de a supraestima importanța unei calificări adecvate, deoarece de ea depinde nu numai respectul față de legea penală în țară, ci și de ceea ce este uneori mai important, destinul unei anumite persoane sau al unui grup de oameni, inclusiv viața și sănătatea lor. [14 p. 36]

În această determinare sunt reflectate toate momentele de bază ale conținutului calificării infracțiunii și respectiv elementele ei cele mai considerabile:

1. Calificarea se bazează pe două elemente interdependente, ce sunt numite uneori factorii ce le condiționează - fapta comisă în

realitate, care posedă elementele infracțiunii, și norma de drept penal, ce conține componența concretă a infracțiunii;

2 în procesul calificării are loc suprapunerea elementelor indicate;

3 calificarea după norma respectivă se realizează în acel caz, dacă rezultatul lucrului suprapus constituie stabilirea coincidenței semnelor esențiale ale faptei comise și prezența tuturor elementelor componenței. Aceste semne trebuie să coincidă între ele.

De ex. prin sentința Judecătorei Botanica, mun. Chișinău din 03 februarie 2014, A.B, a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art. 187 alin. (2) lit. d) și f) Cod penal, la 6 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis. Cererea de împăcare a părților a fost respinsă, ca inadmisibilă.

Pentru a pronunța sentința, instanța de fond, în fapt, a constatat că, A.B. la 08.10.2013, aproximativ la ora 02.40, s-a apropiat de pavilionul comercial ce aparține SRL „Iacob”, amplasat în mun. Chișinău, bd. Dacia 37 și folosindu-se de faptul că în interiorul pavilionului se afla doar vânzătoarea C.D., având intenția de a sustrage bunurile altei persoane, a bruscat fereastra, prin care parțial a pătruns în pavilion, de unde în mod deschis a sustras o cutie cu bani, în care erau 830 lei, părăsind locul comiterii infracțiunii și cauzându-i părții vătămate o daună considerabilă. Pe baza stării de fapt expuse mai sus, confirmată de probele administrate, instanța a reținut că, în drept, faptele inculpatului întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 187 alin.(2) lit. d) și f) Cod penal – jaful, adică sustragerea deschisă a 2 bunuri ale altei persoane, săvârșită prin pătrunderea într-un loc pentru depozitare, cu cauzarea de daune considerabile.

Legalitatea și temeinicia sentinței de condamnare în termenul și modul prevăzut de art. 401- 402

Cod de procedură penală, a fost atacată cu apel de către inculpat și apărătorul acestuia, prin care s-a solicitat casarea sentinței, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri prin care acțiunile lui A.B. să fie încadrate în prevederile art. 186 Cod penal, iar procesul penal în privința ultimului să fie încetat în baza art. 109 Cod penal, în legătură cu împăcarea părților. Apelantii au invocat în argumentarea cererii declarate că recalificarea acțiunilor săvârșite de inculpat din prevederile art. 187 în cele ale art. 186 Cod penal, denotă din faptul că inculpatul a fost ferm convins de comiterea unei sustrageri în mod ascuns, fiind sigur că nu a fost văzut de nimeni.

În partea descriptivă a deciziei adoptate instanța de apel a statuat că în acțiunile inculpatului nu pot fi reținute elementele constitutive ale infracțiunii de furt, deoarece partea vătămată C.D. a declarat că a văzut momentul când mâina inculpatului a pătruns în pavilion și a sustras cutia în care se aflau 830 lei. Totodată, vinovăția inculpatului se mai conchide și din declarațiile date de martorii P.R., T.D., G.V., P.V., care au expus circumstanțele de fapt ale cauzei așa cum le erau cunoscute și care, indubitabil, demonstrează săvârșirea anume a infracțiunii de jaf de către A.B..

Instanța de apel a rezultat din faptul că probele enunțate mai sus dovedesc cert că partea vătămată a văzut momentul sustragerii banilor și imediat după aceasta a reacționat prin strigăt, care a fost auzit de cei prezenți lângă gheretă, inclusiv și de inculpat, care fiind conștient că a fost observat de victimă, în continuare derulează acțiunile infracționale de deposedare de bunuri a unei persoane, fugind de la locul comiterii infracțiunii, în vederea intrării în posesie a banilor sustrași. [15]

Situație respectivă, însă cu un specific corespunzător, întâlnim și la delimitarea jafului de tâlhărie.

Astfel, pericolul pe care îl prezintă violența pentru viața sau sănătatea victimei este criteriul principal care deosebește tâlhăria de jaful săvârșit cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe (lit.e) alin.(2) art.187 CP RM din 2002). Acest criteriu este mijlocul optim de diferențiere după caracterul prejudiciabil al celor două forme „violente” ale sustragerii, sus-amintite.

Revenind la caracterizarea violenței periculoase pentru viață sau sănătate, menționăm că această violență, concretizată în vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, constituie una dintre circumstanțele agravante ale tâlhăriei. Spre deosebire de aceasta, violența periculoasă pentru viață sau sănătate, concretizată în vătămarea medie sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății, reprezintă indicele variantei-tip a tâlhăriei”[16 p.112-113], respectiv prezența acestei circumstanțe și condiționează stabilirea calificativului specific infracțiunii de tâlhărie.

În conformitate cu alin.(1) art.51 CP RM, temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale.

În același timp, potrivit art.15 CP RM, gradul prejudiciabil al infracțiunii se determină conform semnelor ce caracterizează elementele infracțiunii: obiectul; latura obiectivă; subiectul; latura subiectivă. Din analiza acestor prevederi ale legii penale se desprinde că – de rând cu obiectul infracțiunii, latura obiectivă a infracțiunii și latura subiectivă a infracțiunii – subiectul infracțiunii constituie unul dintre elementele constitutive ale infracțiunii.[17 p.9]

Ca concluzie, ținem să menționăm că calificarea faptei se realizează atât în faza de urmărire

penală de către organul de urmărire penală, cât și de către instanța de judecată în procesul de judecare a cauzei, în situația când, cercetând probele acumulate, instanța de judecată constată că inculpatul a comis o altă faptă decât cea pe care se învinuiește sau au apărut noi circumstanțe, instanța, la cererea procurorului, amână examinarea cauzei pe un termen de până la o lună și o restituie procurorului pentru efectuarea urmăririi penale privind această infracțiune sau pentru reluarea urmăririi penale, în modul stabilit la art.287 CPP, pentru formularea unei învinuiri noi și înaintarea acesteia inculpatului, cu participarea apărătorului.

În acest context de către CSJ au fost elaborate un șir de recomandări menite să reglementeze buna aplicarea și interpretare a normelor legale de către organul de urmărire penală și instanțele de judecată.

Sigur acest fapt este condiționat atât de diversitatea interpretărilor care sunt efectuate pentru faptele comise, cât și pentru aprețierea gradului de vinovăție a persoanei pentru fapta comisă și stabilirea unei sancțiuni proporționale, deoarece de buna aplicare al legii penale de către autoritățile împuternicite cu asemenea atribuții depinde realizarea eficientă a justiției, restabilirea echității sociale și sporirea încrederii societății în justiția națională.

Referințe bibliografice

1. Al. Borodac, Drept penal. Calificarea infracțiunii: Pentru instituții de învățământ superior, Chișinău, 1996, p16;
2. Dicționar explicativ, Ed. Univers enciclopedic, București, 1996, p. 25;
3. I. Pitulescu; E. Dersidan; P. Abraham; I. Ranete, Dicționar de termeni juridici uzuali, explicativ practic, Ed. Național, 1997, p. 62;
4. Вл.Т. Батычко Уголовное право. Особая часть Конспект лекций. Таганрог: ИТА ЮФУ, 2015. с.8;
5. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика. Москва: АО „Центр ЮрИнфоР”, 2001, с.21;
6. Б.Т. Разгильдиев, А.Н. Красиков.

Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник / Под редакцией доктора юридических наук, профессора Б.Т. Разгильдиева и кандидата юридических наук, доцента А.Н. Красикова. – Саратов: СЮИ МВД России, 1999. с. 45;

7. Art. 36 alin.(1) Codul Penal al Republicii Moldova, publicat la 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74;

8. http://cj.md/uploads/CPRM_Parte_Generală.pdf, Alexei Barbăneagră codul penal al Republicii Moldova comentariu, pag.24;

9. Liubovi Brînză „Legitima apărare și scuza provocării în lumina reglementărilor juridico-penale din România și din Republica Moldova” Nr. 12, 2015, Revista Națională de Drept p.12;

10. Stati V., Infracțiuni în care mijlocul de transport apare ca obiect material sau ca mijloc de săvârșire a infracțiunii, CEP USM, Chișinău, 2010, p.67.

11. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor” nr. 23 din 28.06.2004 Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.8, pag.5;

12. Chiriță V., Analiza juridico-penală și criminologică a infracțiunii de luare a infracțiunii de luare de ostacii: Teză de doctor în drept, Chișinău, 2011, p.103.

13. Crijanovschi S., Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj, CEP USM, Chișinău, 2012, p.202- 203;

14. Комиссаров В. С.. Российское уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2008 г., 720 с./36;

15. Dosarul nr. 1ra-1550/2014 Decizia Curții Supreme de Justiție 15 octombrie 2014 mun. Chișinău. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3030;

16. Visterniceanu E., Răspunderea penală pentru tâlhărie, Tipografia Centrală, Chișinău, 2006, p.112-113;

17. Ruslan POPOV „Condițiile generale și speciale pentru existența subiectului persoană fizică în cazul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din partea specială a codului penal: aspecte introductive”. Studia universitatis. Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, 2012, nr.8(58), p.9.

DATE DESPRE AUTOR:

Vadim PRISACARI,

Procuratura Anticorupție,

drd. Școala Doctorală în Drept,

Științe Politice și Administrative a

Consortiului instituțiilor de

învățământ ASEM și USPÉE

prisacarivadim@yahoo.com